
DICHTERBIJ

De Jas

Coen Schaap

“..Hij heet A. en lijkt een beetje op Simon Carmiggelt, een wat schrale, oudere man, met een kantoorjas aan, die meestal te vinden is bij de Atheneum Boekhandel. Hij slaapt al twaalf jaar in onze portiek, maar de laatste tijd lijkt hij wel ziek te zijn...” Dit bericht, afkomstig van een bezorgde buurtbewoonster, werd mij gegeven door een collega. Of ik eens wilde gaan kijken. In het psychiatrisch dossier las ik dat hij een jaar eerder al had laten weten genoeg te hebben van het buitenslapen, maar hij was weer uit beeld geraakt. Verder zou hij moeite hebben met zijn homoseksualiteit, mogelijk mensenschuw zijn, maar waarschijnlijk niet gek. Bij de boekhandel wisten ze meteen naar wie ik zocht: “Je bedoelt De Jas zeker. Ja, die zien we hier heel vaak” Er klonk weinig respect door in de woorden van deze medewerker van de academische boekhandel. Ze waren deze Carmiggelt blijkbaar liever kwijt dan rijk.

“U spreekt met Broodje van Kootje...” Dat zal wel een grap van mijn collega’s wezen, dacht ik even. “...bent u meneer Schaap?” Geen bekende stem. “Eh, ja?” “De Jas zit weer binnen, maar hij stinkt verschrikkelijk en jaagt de klanten weg. We hebben uw telefoonnummer van de Atheneum Boekhandel gekregen. Kunt u hem niet weghalen?” Alsof hij een beroep deed op de ongediertebestrijding. “Zegt u maar tegen mijnheer A. dat ik hem over een kwartier tref, voor de boekwinkel.”

Hij had inderdaad veel weg van Carmiggelt, de zware, lange, grijze jas en een saai maar netjes streepjesshirt.

Een exemplaar van Het Parool stak uit zijn binnenzak. Hij vroeg geld aan voorbijgangers. Nadat ik mij had voorgesteld nodigde ik hem uit voor een kop koffie in het café op de hoek. Hij zag er niet opvallend vies uit maar verspreidde een zware lucht. Hij vertelde dat hij vaak bij de boekwinkel is, hij houdt van literatuur. “Een mens moet renderen. En ik rendeer niet.” Ik vroeg me af of hij doelde op het rendement van zijn leven, dat bij mijn weten voor de laatste twaalf jaar bestond uit slapen in dezelfde portiek en geld vragen aan voorbijgangers. “Jonge mensen zoals u, die renderen, maar ik rendeer niet.” Na enige aarzeling, bang om hem te confronteren met een mislukt leven, vroeg ik toch “Wat bedoelt u met renderen?”. “Nou ja, een mens moet renderen. Jonge mensen zoals u die kunnen de hele dag fietsen en lopen. Maar wanneer ik opsta dan krijg ik het benauwd en dan moet ik weer gaan zitten. Ik rendéér niet. Ik moet elke keer slijm ophoesten. Er is iets mis met mijn longen.” Hij klonk een beetje sikkeneurig. Waarschijnlijk hebben de plaatselijke middenstanders het nodige met hem te stellen gehad. Hij schepte de opgeklopte melk van zijn cappuccino op een handvol gebruikte papieren zakdoeken. Voordat ik het tekortschietende absorberende vermogen van de papieren zakdoeken goed en wel had kunnen bestuderen vouwde hij ze dicht en verdwenen ze weer in de jas. “Waarom haalt u het schuim van uw koffie?” “Dat is niet goed voor mijn longen. Het veroorzaakt slijm en dan moet ik weer hoesten” Daarna volgde nog enkele private medische theorieën over mogelijke oorzaken van

zijn longprobleem. Het leek mij onwaarschijnlijk dat er sprake zou kunnen zijn van dergelijke interactie van de longen met de slokdarm, maar ik liet dit rusten omdat hij zo overtuigd scheen van zijn theorieën en ik niet bij de kennismaking al wilde tegenspreken. Bovendien was hij nu niet sikkeneurig meer. "Waar komt u eigenlijk vandaan?" "Ik kom uit Groningen. Toen ik 17 was overleed mijn moeder aan een beroerte..." Bingo. Je vraagt het ene maar krijgt het andere te horen. Dat andere is natuurlijk veel belangrijker. 45 Jaar na dato, is dit wat hij wil vertellen. Heeft Freud niet beweerd dat homoseksuelen een sterke binding met de moeder hebben? "Dat moet een enorme schok voor u geweest zijn." "Ja, dat was verschrikkelijk..." Hij keek naar de tafel, licht geëmotioneerd. Dit was een te zwaar onderwerp voor een eerste gesprek. "Bent u toen naar Amsterdam gegaan?" We praatten nog wat over de banen die hij gehad heeft, aanvankelijk als jongste bediende op een accountantskantoor in Amsterdam. Vandaar misschien de term 'renderen'. Ik regelde een afspraak bij de GGD-arts voor de volgende dag en we namen afscheid.

Mijnheer A. kwam niet opdagen bij de arts en bij een tweede afspraak ook niet. Hij was te vermoeid geweest om er heen te gaan, hoewel hij verteld had dat hij regelmatig de tram gebruikte. Hij klaagde over de stank die hij verspreidde, trok daarbij een vies gezicht. Hij had een made over zijn schoen zien lopen, gruwde daarvan. De mensen liepen met een boog om hem heen en dat gaf hem weinig gevoel van zelfwaardering. Hij wilde douchen, schoon zijn, als ik.

Toen ik hem weer opzocht maakte hij een zeer vermoeide indruk. Hij zat ongemakkelijk op de richel voor de etalage van de boekhandel, met de handen steunend op de knieën. Zijn voeten deden pijn, het lopen ging haast niet meer. Dit kon zo niet langer, hij zag

het zelf nu ook in. Of kwam het doordat ik de dokter dit keer had meegenomen? Soms gaat het er niet om wat je zegt en ook niet hoe je het zegt, maar wie het zegt. Hoe dan ook, zonder bezwaren nam hij plaats achterop de fiets en ging het richting ziekenboeg van het Leger des Heils.

Daar aangekomen, toonde hij mij de binnenkant van zijn jas. De rug en schouders waren bezaaid met kleine, halfdoorzichtige, ovale diertjes. Zijn streepjesshirt vertoonde op die plaatsen evenzoveel kleine bloedvlekjes. "Die jas zullen we bij de vuilnis doen." stelde ik vast. Enigszins tot mijn verbazing was hij het er roerend mee eens.

De volgende dag zaten zijn voeten in het verband tot aan de knie. Dat was gisteravond nog in het ziekenhuis gebeurd. Hij had grote, verwaarloosde wonden aan de voeten, vandaar de maden. Hij gruwde er weer van. En allerlei huidaandoeningen over zijn hele lichaam. Maar hij rook fris en zag er opgewekt uit, in zijn nieuwe kleren.

Een week later zat hij in een rustig hoekje van de doorgaans drukke kantine van het pension te praten met een man. Het ging goed met de voeten. Hij douchte nu elke dag en hij droeg fleurige kleding. Bedelen en in de portiek slapen wilde hij absoluut niet meer, dat is niks voor een mens. Ik durfde eindelijk te vragen wat ik al die tijd al had willen weten: "Hoe kon het eigenlijk gebeuren dat iemand als u dakloos is geworden?" "Dat is gebeurd omdat ik destijds ruzie kreeg met de burens." Hij zweeg. "Hoezo, ruzie?" "Nou ja, gewoon ruzie... en in die dagen kreeg je geen uitkering als je geen adres had. Nu is dat anders, nu kun je een postadres krijgen." Hij wilde hier blijkbaar niet graag over praten. Zou hij misschien toch episodes van gekte gekend hebben? "En die jas, hoe lang had u die al?" Hij had dan wel twaalf jaar in de portiek geslapen en om geld gebedeld, maar de Carmiggelt-jas had hem altijd beschermd en hem zijn bijnaam bezorgd, zo dacht ik. "Die jas?"

O, die heb ik twee maanden geleden van iemand overgenomen." Ik had grote moeite het te geloven en voelde me gedesillustioneerd. De Jas heeft dus

hooguit een aantal weken bestaan. En in twaalf jaar heeft mijnheer A. zich misschien nergens aan gehecht, zelfs niet aan zijn jas.